

INFORMACJA

PREZYDENTA MIASTA PRUSZKOWA

Dotycząca: zabytków na terenie Miasta Pruszkowa na podstawie
Gminnej Ewidencji Zabytków.

Pruszków, styczeń 2026 rok

I. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami

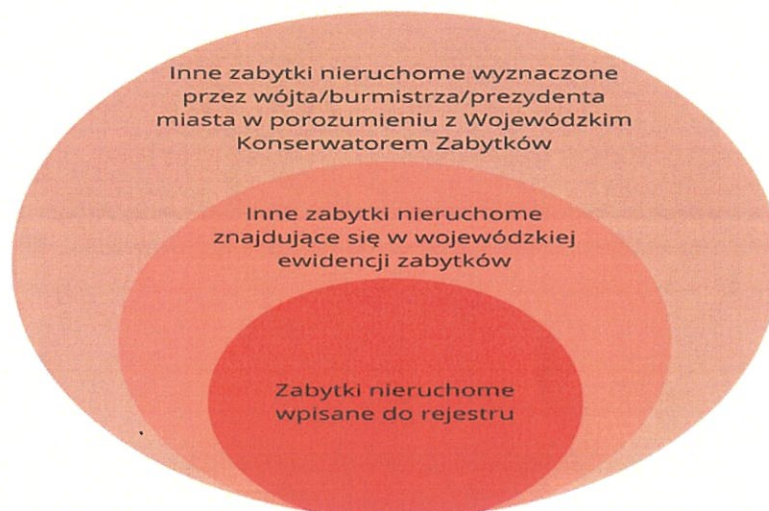
Zgodnie z art. 7 ust.1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2025r., poz.1153 z późn. zm.) wykonywanie zadań w zakresie **ochrony zabytków i opieki nad zabytkami** stanowi **ustawowe zadanie własne gminy**, do których zaliczane jest prowadzenie Gminnej Ewidencji Zabytków (dalej: GEZ). Ewidencja ta jest pierwszym krokiem do rozpoznania lokalnego zasobu zabytkowego i ma być podstawą do wszelkich działań ochronnych na obszarze danej gminy.

Kluczowym aktem prawnym, stanowiącym podstawę prowadzenia GEZ jest **ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**, tj. Dz.U.2024 poz.1292 z późn.zm.(dalej: ustawą o zabytkach).

Zgodnie z art. 22 ust. 4 ustawy o zabytkach, zadanie to nałożone jest na **Organ Wykonawczy Gminy**. To wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy w celu dokumentowania dziedzictwa kulturowego. Wpis do ewidencji gminnej następuje na podstawie **Zarządzenia** Wójta (Burmistrza, Prezydenta Miasta).

Natomiast w myśl z art. 22 ust. 5 ustawy o zabytkach, który określa zakres gminnej ewidencji, w GEZ powinny być ujęte:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Stanowisko organu współdziałającego musi być wyrażone na piśmie. W konsekwencji do GEZ nie można włączyć obiektów, których nie zaaprobował wojewódzki konserwator zabytków.

Zbiór zabytków wchodzących w skład gminnej ewidencji zabytków.

Zabytki wpisane do **rejestru zabytków** oraz znajdujące się w **wojewódzkiej ewidencji zabytków** należą do kompetencji **Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków**.

Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków, składającą się z kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa, natomiast wpisanie zabytku do rejestru, prowadzone jest w trybie ustawy Kodeks postępowania administracyjnego.

Natomiast, ujawnienie nieruchomości w GEZ wyłącznie na skutek wskazania jej przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków co do zasady ma wyłącznie charakter dokumentacyjny. Jednocześnie ujęcie obiektu w ewidencji nie powoduje, że zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, samoistnie stają się „zabytkiem” w rozumieniu przepisów Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Dla przyjęcia bowiem, że dany obiekt jest „zabytkiem” konieczne jest przeprowadzenie w tym zakresie stosownej procedury administracyjnej i wydanie decyzji administracyjnej (art. 9 ust. 1 ustawy o zabytkach). Wójt (burmistrz, prezydent miasta) włącza z kolei kartę adresową obiektu do gminnej ewidencji zabytków w formie zarządzenia. Ustawodawca w wskazał w uzasadnieniu do ustawy, że **gminna ewidencja zabytków jest rejestrem prowadzonym w celach dokumentacyjnych**.

Kluczowe jest to, iż **procedura objęcia nieruchomości** wskazanej przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) **wpisem do gminnej ewidencji zabytków nie przewiduje, aby miał brać w niej udział właściciel danej nieruchomości**. Nie zostały również określone kryteria, jakie musi spełnić obiekt, aby został on objęty wpisem do gminnej ewidencji zabytków. Pozostaje to w gestii organu jednostki samorządu terytorialnego działającego w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków – procedura ma charakter wewnętrzny.

Ustawa o zabytkach definiuje w art. 3 (pkt.1, 2 i 4) m.in. pojęcie zabytku, zabytku nieruchomego i zabytku archeologicznego – nieruchomego i ruchomego w sposób następujący:

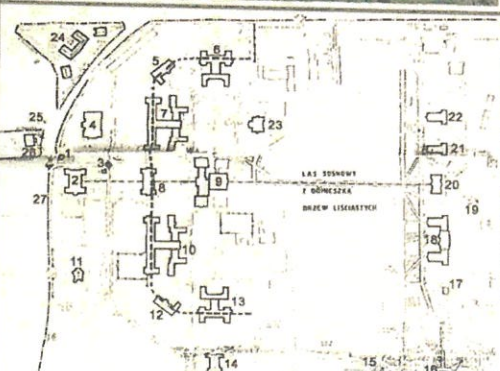
1. **zabytek** – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
2. **zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;

- 3. zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Zakres informacji o zabytkach nieruchomych, zawartych w karcie adresowej określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 poz. 56).

Przykładowa wypełniona karta adresowa z GEZ-u Gminy Pruszków

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania/uwagi		Pruszków	
Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - portiernia (1)		1926 r. - 1929 r.			
8. Fotografie				4. Adres	
				Ulica: Partyzantów	
				Nr: 2/4	
				5. Przynależność administracyjna	
				Województwo: mazowieckie	
				Powiat: pruszkowski	
				Gmina: Pruszków	
				6. Forma ochrony	
				Data wpisu do rejestru	
				02.01.1987	
				Nr rejestru:	
				A-1281	

- 1) z realizacji programów wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się radzie gminy w myśl art. 87 ust.5 ustawy o zabytkach;
- 2) w przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w planie ogólnym gminy, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowym planie odbudowy zgodnie z dyspozycją art. 19 ust. 2 ustawy o zabytkach.

Pomimo tego, że gminny program opieki nad zabytkami sporządzany jest na podstawie gminnej ewidencji zabytków i zachodzi pomiędzy nimi taka korelacja, to jednak jest on dokumentem odrębnym od ewidencji zabytków. Odmienne są zasady przyjmowania programu opieki nad zabytkami, który jest uchwałą rady gminy zawierającą spisany zespół postulatów i przesłanek działania gminy w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Zgodnie z ustalonym orzecznictwem uchwała dotycząca programu opieki nad zabytkami nie stanowi aktu prawa miejscowego, mającego walor aktu normatywnego. Wymóg ogłoszenia programu w wojewódzkim dzienniku urzędowym nie przesądza o powszechnie obowiązującym charakterze. Sam „program opieki nad zabytkami” jest tylko i wyłącznie aktem kierownictwa wewnętrznego. Program to plan, określający cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków, opieki nad nimi, a także warunki i sposób ich realizacji. Zawiera więc on pewne wytyczne dla gminy podejmującej działania służące szeroko pojętej „opiece nad zabytkami”.

II. Formy ochrony zabytków

Przepis art. 7 ustawy o zabytkach przewiduje **pięć form ochrony zabytków nieruchomych**, a mianowicie:

1. wpis do rejestru zabytków;
  - 1a. wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
2. uznanie za pomnik historii;
3. utworzenie parku kulturowego;
4. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej,

decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Jak widać, ustawodawca **nie wymienił w tym przepisie gminnej ewidencji zabytków**. Choć GEZ nie jest ujęte jako forma ochrony zabytku, to w praktyce orzeczniczej podnosi się, że GEZ można traktować jako środek wstępnej ochrony zabytków.

Wpis do Rejestru zabytków

Rejestr zabytków jest wykazem obiektów, które są objęte szczególną ochroną na terenie kraju. Jest to jednocześnie najbardziej powszechna forma ochrony zabytków. Działaniami administracyjnymi związanymi z wpisem do rejestru zabytków zajmuje się **wojewódzki konserwator zabytków**. Wpis może zostać dokonany z urzędu lub na wniosek właściciela lub użytkownika nieruchomości. Żądanie wpisania obiektu do rejestru zabytków może zgłosić również stowarzyszenie lub organizacja społeczna, która zajmuje się ochroną dziedzictwa kulturowego.

Przed dokonaniem wpisu do rejestru zabytków prowadzone jest **postępowanie przygotowawcze**, które polega na zgromadzeniu informacji, materiałów i dokumentacji fotograficznej, które ma za zadanie potwierdzić wartość potencjalnego zabytku. Jeśli na drodze postępowania żadna ze stron nie wniesie uwag i skarg, decyzja nabiera mocy prawnej, a obiekt zyskuje numer rejestru zgodny z kolejnym zapisem w **księdze rejestru zabytków**.

Obiekt może być zapisany w rejestrze zabytków w trzech kategoriach:

- **A** – zabytek ruchomy;
- **B** – zabytek nieruchomy;
- **C** – zabytek archeologiczny.

Wpisanie nieruchomości do rejestru zabytków ujawnia się w jej **księdze wieczystej**.

Pokreślić należy, że wpis do rejestru zabytków jest jedną z form ochrony zabytku nieruchomego. Jest to najstarsza w Polsce forma ochrony zabytków. Rejestr zabytków dla danego województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Są do niego wpisane m.in. zabytkowe nieruchomości.

Wpis taki sytuuje zabytek jako przedmiot publicznoprawnej ochrony i nakłada na jego właścicieli lub użytkowników prawa i obowiązki. Obowiązki te skutkują daleko idącym ograniczeniem uprawnień właściciela nieruchomości wpisanej do rejestru. Z chwilą takiego wpisu następuje bowiem umniejszenie prawa właściciela do dysponowania nieruchomością

i jej używania. Decyzja o wpisie do rejestru zabytków wiąże się dla właściciela nieruchomości z licznymi zadaniami i obowiązkami związanymi z utrzymaniem zabytkowego obiektu i zachowaniem jego wartości.

Zabytki nieruchome, które wpisane są do rejestru zabytków, podlegają szczególnej ochronie, a wszelkie zmiany w ich użytkowaniu, w tym nadbudowa, rozbudowa, przebudowa czy rozbiórka, wymagają uzyskania pozwolenia od wojewódzkiego konserwatora zabytków. Zmiany te muszą być zgodne z zasadami ochrony zabytków i nie mogą zagrażać jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej.

Z określonych przyczyn może również nastąpić skreślenie zabytku z rejestru. Należą do nich:

- zniszczenie zabytku w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej,
- brak potwierdzenia w nowych ustaleniach naukowych wartości będącej podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- wpis do inwentarza muzeum,
- wciągnięcie zabytku w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Skreślenia zabytku z rejestru, na podstawie decyzji administracyjnej, dokonuje minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego.

Wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa

Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego. Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Uznanie za Pomnik Historii

Terminem „Pomnik Historii” określa się zabytek nieruchomy o szczególnym znaczeniu dla kultury naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Status Pomnika Historii jest niezbędny, by ubiegać się o wpis na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO. Pomniki Historii ustanawiane są od 1994 r. Na liście Pomników Historii znajdują się obiekty o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Do elitarnego grona pomników historii mogą dołączać obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe,

układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne.

Utworzenie Parku Kulturowego

Park Kulturowy chroni określony obszar krajobrazu kulturowego oraz wyróżniające się krajobrazowo tereny z zabytkami nieruchomymi, charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Parki kulturowe o szczególnej wartości dla kultury mogą zostać uznane za pomnik historii, a także wpisane na Listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (...)

Kolejną formą ochrony zabytków stosowaną przez samorząd gminny są kompetencje i zadania związane z planowaniem przestrzennym.

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu m.in. strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w planie ogólnym, w miejscowym planie odbudowy, w uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń.

W aktach związanych z planowaniem przestrzennym szczególną ochroną muszą być objęte zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków oraz ich otoczenia, inne zabytki nieruchome znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków, a to w celu wdrożenia rozwiązań, które zapewnią ich zachowanie oraz prawidłowe użytkowanie i wykorzystanie do współczesnych potrzeb.

W przypadku inwestycji planowanych do realizacji na obszarze dla którego gmina nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, Prezydent Miasta wydaje decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzje o warunkach zabudowy, po uprzednim ich uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, o warunkach zabudowy, o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego), są ustawową formą ochrony zabytków realizowaną przez samorząd gminny i mają charakter prawa miejscowego.

Objęcie ochroną konserwatorską nieruchomości wynikającą z planu miejscowego nie zamyka drogi dla orzeczenia o wpisie zabytku do rejestru zabytków.

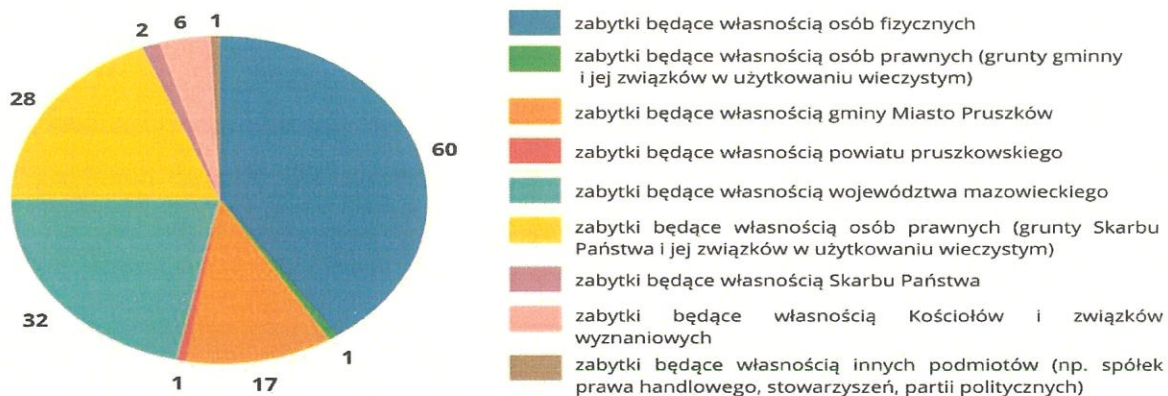
III. Gminna ewidencja zabytków Gminy Pruszków

Miasto Pruszków posiada Gminną Ewidencję Zabytków ustanowioną Zarządzeniem nr 277/2022 Prezydenta Miasta Pruszkowa z dnia 30 listopada 2022r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pruszków. Zarządzenie podlega publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Pruszkowa. Ewidencja prowadzona się w formie zbioru kart adresowych, których wykaz załączony dla zabytków nieruchomych oraz stanowisk archeologicznych stanowi załącznik do niniejszego zarządzenia.

W GEZ Miasta Pruszkowa ujętych jest **148 zabytków nieruchomych** oraz **16 zabytków archeologicznych**. Spośród zabytków nieruchomych, znajduje się:

- 60 zabytków będących własnością osób fizycznych;
- 17 zabytków będących własnością gminy Miasto Pruszków;
- 1 zabytek będący własnością osób prawnych (grunty gminne i jej związki w użytkowaniu wieczystym);
- 1 zabytek będący własnością powiatu pruszkowskiego;
- 32 zabytki będące własnością województwa mazowieckiego;
- 28 zabytków będących własnością osób prawnych (grunty Skarbu Państwa i jej związków w użytkowaniu wieczystym);
- 2 zabytki będące własnością Skarbu Państwa;
- 6 zabytków będących własnością Kościołów i związków wyznaniowych;
- 1 zabytek będący własnością innych podmiotów (np. spółek prawa handlowego, stowarzyszeń, partii politycznych).

GMINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW

Dla każdego z obiektów objętych ochroną konserwatorską prowadzona jest karta adresowa, sporządzona zgodnie z obowiązującymi przepisami. *Do niniejszej Informacji załączony jest skan Zarządzenia Prezydenta Miasta Pruszkowa wraz z wykazem zabytków ujętych w GEZ Gminy Pruszków oraz plik Zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości i zabytków archeologicznych.*

O przystąpieniu do opracowania Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Pruszkowa Prezydent Miasta Pruszkowa zawiadomił mieszkańców Pruszkowa w drodze Obwieszczenia w dniu 26 maja 2021 roku, zamieszczając je w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Pruszkowa. Pismem z dnia 19 października 2022 r. znak:WRD.5133.2.28.2022.AT Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków w Warszawie pozytywnie zaopiniował Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Pruszków.

Następnie o zamiarze włączenia kart adresowych zabytków nieruchomości oraz kart adresowych stanowisk archeologicznych położonych w Pruszkowie do GEZ Gminy Pruszków, Prezydent Miasta Pruszkowa zawiadomił w drodze Obwieszczenia w dniu 10 listopada 2022 roku, czyli, na co najmniej 14 dni przed planowanym terminem włączenia ich do GEZ-u, załączając do Obwieszczenia „Wykaz obiektów planowanych do włączenia do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Pruszkowa” oraz „Wykaz stanowisk archeologicznych Miasta

Pruszkowa”. Obwieszczenie zostało zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Pruszkowa.

Po wydany Zarządzeniu w dniu 30 listopada 2022 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pruszków Prezydent Miasta Pruszkowa zawiadomił właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości o włączeniu karty adresowej zabytku do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pruszków.

Zarządzeniem Prezydenta Miasta Pruszkowa zostały ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pruszków niżej wymienione zabytki nieruchome. Dla potrzeb niniejszej Informacji zabytki nieruchome zostały pogrupowane według własności, obejmują:

Zabytki będące własnością osób fizycznych

1.	Budynek mieszkalny, d. ambulatorium z zespołu Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego, ok. 1897 r., ul. 3 Maja 6
2.	Kamienica, XIX/XX w., ul. 3 Maja 30
3.	Kamienica, przed 1914 r., ul. 3 Maja 24
4.	Willa, pocz. XX w., ul. 3 Maja 159
5.	Dom mieszkalny, ok. 1900 r., ul. Bohaterów Warszawy 8
6.	Kamienica Józefa Bielawskiego, 1900 r., ul. Bolesława Prusa 26-30
7.	Dom mieszkalny, przed 1914 r., ul. Bursowa 10
8.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Fryderyka Chopina 10
9.	Dom mieszkalny, przed 1939 r., ul. Gabriela Narutowicza 17
10.	Dom mieszkalny, 1914 r., ul. Gabriela Narutowicza 18
11.	Dom mieszkalny, przed 1939 r., ul. Gabriela Narutowicza 19
12.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Górna 5
13.	Dom mieszkalny, przed 1914 r., ul. Hortensji 1
14.	Dom mieszkalny I ćw. XX w., ul. Ignacego Daszyńskiego 58
15.	Dom mieszkalny, przed 1939 r., ul. Jarosława Dąbrowskiego 2
16.	Dom mieszkalny, willa „Orleówka”, 1930 r., ul. Jarosława Dąbrowskiego 3, nr rej. A-1272 z dn. 23.09.1985
17.	Dom mieszkalny, 1930 r., ul. Jarosława Dąbrowskiego 6
18.	Dom mieszkalny I ćw. XX w., ul. Jarosława Dąbrowskiego 22
19.	Kamienica, przed 1939 r., ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego 36
20.	Willa IRUSIN, lata 20-30. XX w., ul. Kosynierów 12
21.	Dom mieszkalny, lata 20-30. XX w., ul. Kosynierów 14
22.	Kamienica, ok. 1912 r., ul. Kościelna 11
23.	Dom mieszkalny, przed 1914 r., ul. Ludowa 30
24.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Majowa 5
25.	Dom mieszkalny, przed 1914 r., ul. Majowa 8
26.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Majowa 11
27.	Kamienica, 1928 r., ul. Majowa 12
28.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Narodowa 5
29.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Narodowa 23
30.	Dom mieszkalny, przed 1914 r., ul. Narodowa 24
31.	Kamienica, lata 30. XX w., ul. Narodowa 31

32.	Dom mieszkalny, pocz. XX w., ul. Narodowa 46
33.	Dom mieszkalny, XIX/XX w., ul. Ogrodowa 6
34.	Dom mieszkalny, XIX/XX w., ul. Ogrodowa 9
35.	Dom mieszkalny, XIX/XX w., ul. Ogrodowa 13/ 15
36.	Kamienica, pocz. XX w., ul. Ołówkowa 14
37.	Kamienica, XIX/XX w., ul. Ołówkowa 28
38.	Dom mieszkalny, lata 30. XX w., ul. Pańska 20
39.	Kamienica, lata 30. XX w., ul. Parkowa 12
40.	Kamienica, lata 30. XX w., ul. Parkowa 13
41.	Dom mieszkalny, przed 1914 r., ul. Pilnikowa 2
42.	Dom mieszkalny I ćw. XX w., ul. Przemysłowa 7
43.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Szczęsna 4
44.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Tadeusza Kościuszki 3
45.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Tadeusza Kościuszki 42
46.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Tadeusza Kościuszki 54
47.	Dom mieszkalny, przed 1939 r., ul. Zacisze 57
48.	Dom mieszkalny, przed 1939 r., ul. Zacisze 59
49.	Zespół Ogrodniczy P. Hoser, 1896 r. - 1898 r.; 1910 r.; 1918 r. - 1922 r., ul. Żbikowska 51, nr rej. A-1500 z dn. 8.01.1992
50.	Zespół Ogrodniczy P. Hoser – transformator, XIX/XX w., ul. Żbikowska 51, nr rej. A-1500 z dn. 8.01.1992
51.	Zespół Ogrodniczy P. Hoser – szklarnia, 1898 r. - 1899 r., ul. Żbikowska 51, nr rej. A-1500 z dn. 8.01.1992
52.	Zespół Ogrodniczy P. Hoser - dom zarządcy, 1898 r.; 1918 r., ul. Żbikowska 51, nr rej. A-1500 z dn. 8.01.1992
53.	Zespół Ogrodniczy P. Hoser – ogrodzenie, XIX/XX w., ul. Żbikowska 51, nr rej. A-1500 z dn. 8.01.1992
54.	Zespół Ogrodniczy P. Hoser – piwnica, XIX/XX w., ul. Żbikowska 51, nr rej. A-1500 z dn. 8.01.1992
55.	Zespół Ogrodniczy P. Hoser – ogród, 1896 r. - 1898 r., ul. Żbikowska 51, nr rej. A-1500 z dn. 8.01.1992
56.	Zespół Ogrodniczy P. Hoser – wiatrak, 1910 r., ul. Żbikowska 51, nr rej. A-1500 z dn. 8.01.1992
57.	Zespół Ogrodniczy P. Hoser – stodoła, 1922 r., ul. Żbikowska 51, nr rej. A-1500 z dn. 8.01.1992
58.	Zespół Ogrodniczy P. Hoser – stajnia, 1898 r., ul. Żbikowska 51, nr rej. A-1500 z dn. 8.01.1992
59.	Zespół Ogrodniczy P. Hoser – willa, 1898 r., ul. Żbikowska 56, nr rej. A-1500 z dn. 8.01.1992
60.	Zespół Ogrodniczy P. Hoser - park-arboretum, 1898 r. - XX w., ul. Żbikowska 56, nr rej. A-1501 z dn. 08.01.1992

Zabytki będące własnością gminy Miasto Pruszków

61.	Kamienica, przed 1914 r., ul. 3 Maja 26
62.	Kamienica - apteka Bielańskich, ok. 1906 r., ul. 3 Maja 27
63.	Kamienica, lata 20.-30. XX w., ul. Bolesława Prusa 11
64.	Dom mieszkalny, II poł. XIX w., ul. Bolesława Prusa 66
65.	Kamienica, 1910 r., ul. Henryka Sienkiewicza 3

66.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Kościelna 13
67.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Narodowa 7
68.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Niecała 7
69.	Pałac i park Potulickich, 1820 r.; 1860 r. -70 r.; koniec XIX w., Pl. Jana Pawła II 1, nr rej. A-1089/491 z dn. 26.03.1962
70.	Oficyna pałacu Potulickich i lodownia, III ćw. XIX w., Pl. Jana Pawła II 2, oficyna – nr rej. A-1111 z dn. 17.05.1975; lodownia – nr rej. A-1287 z dn. 16.02.1987
71.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Stalowa 21
72.	Dom mieszkalny, przed 1914 r., ul. Szkolna 10
73.	Kamienica, lata 20.-30. XX w., ul. Tadeusza Kościuszki 39
74.	Pałac "Sokoła", 1867 r., przebudowany w 1926 r., Tadeusza Kościuszki 41, nr rej. A-644 z dn. 04.01.2006
75.	Kamienica, przed 1939 r., ul. Tadeusza Kościuszki 44
76.	Kamienica, przed 1914 r., ul. Tadeusza Kościuszki 56
77.	Budynek papierni, ob. dom mieszkalny, w Zespole ZNTK, ok. 1890 r., ul. Władysława Broniewskiego 1a, nr rej. A-1426 z dn. 22.05.2018

Zabytki będące własnością osób prawnych (grunty gminny i jej związków w użytkowaniu wieczystym)

78.	Kamienica, 1935 r., ul. Fryderyka Chopina 16, 16a

Zabytki będące własnością powiatu pruszkowskiego

79.	Willa POD BOCIANEM, pocz. XX w., ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego 18, nr rej. A-1541 z dn. 07.11.2019

Zabytki będące własnością województwa mazowieckiego

80.	Figura NMP (25), 1897 r., ul. Partyzantów 1, nr rej. B-1281 z dn. 02.01.1987
81.	Dom mieszkalny (26), przed 1914 r., ul. Partyzantów 1, nr rej., A-1281 z dn. 02.01.1987
82.	Dawna kasa biletowa przy stacji EKD/WKD, lata 30. XX w., ul. Partyzantów 2
83.	Kamienica (24), 1934 r., ul. Partyzantów 6, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
84.	Kamienica (24), 1927 r., ul. Partyzantów 8, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
85.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - pawilon VIII B (22), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
86.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - pawilon XI (8), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
87.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - dom mieszkalny (20), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
88.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - ogrodzenie (1), koniec XIX w., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
89.	Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ im. J. Mazurkiewicza - prosektorium, kaplica cmentarna (16), 1923 r. - 1924 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
90.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - pawilon V (12), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
91.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - budynek gospodarczy (9), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
92.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - pawilon III (13), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987

93.	Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ im. Jana Mazurkiewicza - kaplica, ob. przedszkole (23), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
94.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - cmentarz wojenny (15), 1939 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
95.	Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ im. Jana Mazurkiewicza - cmentarz (16), 1924 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1342 z dn. 22.08.1988
96.	Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ im. J. Mazurkiewicza - dom rozrywki pacjenta, ob. dom kultury (4), 1928 r. - 1930 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
97.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej (ZOZ) im. Jana Mazurkiewicza, lata 1886 – 1891 oraz 1923 – 1939, ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987; cmentarz nr rej. A-1342 z dn. 15.09.1988
98.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - pawilon VI (5), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
99.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - pawilon XIV (18), 1891 r.; rozbudowany przed 1939 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
100.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - pawilon IX (14), 1937 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
101.	Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ im. J. Mazurkiewicza - dom kwarantanny, ob. dom mieszk. (17), przed 1939 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
102.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - portiernia (1), 1926 r. - 1929 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
103.	Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ im. J. Mazurkiewicza - stróżówka (3), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
104.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - pawilon VIII A (21), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
105.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - pawilon IV (6), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
106.	Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ im. J. Mazurkiewicza - budynek mieszkalny, tzw. "Domek szwajcarski" (19), ok. 1900 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
107.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - budynek administracyjny (2), 1935 r. - 1937 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
108.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Jana Mazurkiewicza - pawilon I (10), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
109.	Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ im. J. Mazurkiewicza - pawilon II (7), 1891 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
110.	Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ im. Jana Mazurkiewicza - cerkiew, ob. kościół pw. Przemienienia Pańskiego (11), 1906 r.; 1930 r., ul. Partyzantów 2/4, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987
111.	Kamienica (24), 1934 r., ul. Wysoka 1, nr rej. A-1281 z dn. 02.01.1987

Zabytki będące własnością osób prawnych (grunty Skarbu Państwa i jej związków w użytkowaniu wieczystym)

112.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - rozdzielnia energetyczna (13), 1929 r. – 1961 r., ul. 3 Maja 8
113.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - modelarnia i malarnia (4), 1897 r. -1936 r., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999

114.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - hala napraw wagonów towar. (8), 1898 r., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999
115.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - hala obróbki mechanicznej (9), 1930 r., ul. 3 Maja 8
116.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - kuźnia (2), 1929 r., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999
117.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego XIX/XX w., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999
118.	Zespół ZNTK - miejsce pamięci (14) - wieża strażnicza 3, 1944 r., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999
119.	Zespół ZNTK - miejsce pamięci (14) - wieża strażnicza 1, 1944 r., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999
120.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - odlewnia (3), 1929 r., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999
121.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - pompownia I (11), 1927 r. - 1929 r., ul. 3 Maja 8
122.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - pompownia II (12), 1895 r., ul. 3 Maja 8
123.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - hala remontu obrabiarek (6), 1929 r., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999
124.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - brama wjazdowa z fragm. Murów, 1944 r., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999
125.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego – bunkier, 1944 r., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999
126.	Zespół ZNTK - liniowy układ przestrz. obiektów (z ukł. komunikacyjnym i ciągów pieszych) XIX/XX w., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999
127.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - hala napraw wagonów osob. (7), 1927 r. - 1928 r., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 x dn. 29.03.1999
128.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - obręczarnia (5) 1929 r., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999
129.	Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego - budynek dyrekcji (1), 1899 r., ul. 3 Maja 8, n rej. A-931 z dn. 29.03.1999
130.	Zespół ZNTK - miejsce pamięci (14) - wieża strażnicza 2 z fragmentem muru z napisem "Tędy przeszła Warszawa", 1944 r., ul. 3 Maja 8, nr rej. A-931 z dn. 29.03.1999
131.	Pałac Teichfeldów wraz z otoczeniem (teren działki gruntowej), ok. 1882 r., przebudowany 1907 r., ul. Armii Krajowej 77, nr rej. A-889 z dn. 24.05.1976; otoczenie - dec. 55/2020 z 2.07.2020
132.	Dom mieszkalny, 1897 r., ul. Bohaterów Warszawy 29
133.	Zespół dworca PKP - wodociągowa wieża ciśnień, 1926 r. - 1930 r., ul. Henryka Sienkiewicza 2, nr rej. A-778 z dn. 7.01.2008
134.	Dworzec PKP, 1924 r., ul. Henryka Sienkiewicza 2, nr rej. A-778 z dn. 07.01.2008
135.	Zespół d. fabryki ołówków „St. Majewski i S-ka” - stołówka, obecnie restauracja, przed 1914 r., ul. Obrońców Pokoju 8
136.	Zespół d. fabryki ołówków „St. Majewski i S-ka” – graficiarnia, koniec XIX w.; przed 1939 r., ul. Ołówkowa 1
137.	Zespół d. fabryki ołówków „St. Majewski i S ka” – komin, koniec XIX w.; przed 1939 r., ul. Ołówkowa 1
138.	Zespół d. fabryki ołówków „St. Majewski i S-ka” – magazyn, koniec XIX w.; przed 1939 r., ul. Ołówkowa 1
139.	Szpital Kolejowy Zespołu ZNTK - d. przyzakładowa szkoła powszechna, 1904 r.,

Zabytki będące własnością Skarbu Państwa

140. Cmentarz parafii rzymskokatolickiej pw. św. Kazimierza wraz z mauzoleum Bielawskich, 1914 r., ul. Cmentarna, nr rej. A- 1338 z dn. 05.09.1988
141. Figura NMP XIX/XX w., ul. Ołówkowa 1

Zabytki będące własnością Kościołów i związków wyznaniowych

142. Kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, 1906 r. -1914 r., ul. 3 Maja 124, nr rej. A-1042 z dn. 27.12.1973
143. Plebania przy kościele pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, 1906 r. -1914 r., ul. 3 Maja 124
144. Cmentarz parafii rzymsko-katolickiej pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, I poł. XVIII - XX w., ul. Domaniewska, nr rej. A-1472 z dn. 20.02.1991
145. Kościół parafialny pw. św. Kazimierza, 1908 r. - 1938 r., ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego 23, nr rej. A-1041 z dn. 27.12.1973
146. Dom Opieki Społecznej dla Dzieci Głęboko Niedorozwiniętych Umysłowo I ćw. XX w., ul. Żbikowska 40
147. Cmentarz żydowski wraz z domem pogrzebowym, początek XX w. - lata 30. XX w., ul. Lipowa 50, nr rej. A-1339 z dn. 27.12.1988

Zabytki będące własnością innych podmiotów (np. spółek prawa handlowego, stowarzyszeń, partii politycznych)

148. Kamienica, przed 1914 r., ul. Kościelna 9

Zabytki archeologiczne

1. stanowisko archeologiczne 58-64/9, nr rej. C-103 z dn. 18.11.1974
2. stanowisko archeologiczne 58-64/8, nr rej. C-103 z dn. 18.11.1974
3. stanowisko archeologiczne 58-64/7, nr rej. C-103 z dn. 18.11.1974
4. stanowisko archeologiczne 58-64/6
5. stanowisko archeologiczne 58-65/41
6. stanowisko archeologiczne 57-64/40
7. stanowisko archeologiczne 58-64/34
8. stanowisko archeologiczne 58-64/17
9. stanowisko archeologiczne 58-64/29
10. stanowisko archeologiczne 58-64/27
11. stanowisko archeologiczne 58-64/26
12. stanowisko archeologiczne 58-64/25
13. stanowisko archeologiczne 58-64/18
14. stanowisko archeologiczne 58-64/15
15. stanowisko archeologiczne 58-64/11
16. stanowisko archeologiczne 58-64/10, nr rej. C-96 z dn. 5.10.1974

Zabytek archeologiczny jako element dziedzictwa, którego nie da się odtworzyć, wymaga

szczegółnej ochrony w miejscach jego zalegania, aby utrzymać je w stanie nienaruszonym (dotyczy to również archeologicznych badań wykopaliskowych).

Gmina Miasto Pruszków posiada 16 stanowisk archeologicznych ujętych do Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Miasta Pruszków, w tym 4 zabytki wpisane do rejestru zabytków. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, to przede wszystkim ślady po starożytnych osadach hutniczych.

Na terenie Gminy Miasto Pruszków znajdują się **cztery zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków**. Wykaz zawiera poniższa tabela.

LP	LOKALIZACJA	OBIEKT	WŁAŚCICIEL	REJESTR B
1.	Kościół, Pruszków	Organy	Parafia p.w. Niepokalanego Poczęcia	B-2328
2.	Pruszków	półmisek porcelanowy	prywatna	B-2311
3.	Pruszków	półmisek porcelanowy	prywatna	B-2081
4.	Pruszków	fortepian	Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego w Pruszkowie	B-2498

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Programu Opieki Nad Zabytkami powiatu pruszkowskiego.

Należy podkreślić, że liczba obiektów w ewidencji zabytków nie jest stała, jest to katalog otwarty, ponieważ mogą być do niej wpisywane kolejne zabytki lub wykreślane te, które niestety zostały przekształcone, zatraciły swój pierwotny charakter lub giną z krajobrazu naszego miasta.

Jakiegolwiek zmiany polegające na włączeniu czy wyłączeniu z gminnej ewidencji zabytków będą publikowane w formie zarządzeń Prezydenta Miasta Pruszkowa w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Włączenie karty zabytku do gminnej ewidencji musi wynikać ze stwierdzenia przez organ, że obiekt charakteryzuje się cechami, które uzasadniają ujęcie w ewidencji ze względu na posiadaną przez niego wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Na bieżąco monitorowane są decyzje Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dotyczące wpisów do rejestru zabytków lub do wojewódzkiej ewidencji lub decyzje o skreśleniu obiektu z rejestru zabytków.

Skreślenie obiektu z rejestru zabytków jest możliwe jedynie w ściśle określonych sytuacjach, takich jak utrata wartości zabytkowej, zniszczenie obiektu, czy inne okoliczności przewidziane prawem i wymaga zgody ministra właściwego ds. kultury.

IV. Gminny Programy Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami Gminy Pruszków

Obowiązek opracowania **gminnego programu opieki nad zabytkami** wynika z zapisu artykułu 87 ustawy o zabytkach, w myśl którego wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Program ten przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z realizacji programu wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się radzie gminy, licząc od dnia ogłoszenia w dzienniku urzędowym województwa mazowieckiego. Celem programu ma być przede wszystkim włączanie problemów ochrony zabytków do zadań strategicznych gminy, określenie uwarunkowań ochrony zabytków w możliwie najszerszym kontekście: zarówno jako krajobraz kulturowy oraz dziedzictwo archeologiczne w powiązaniu z ochroną przyrody i równowagą ekologiczną – i w efekcie eksponowanie zabytków i krajobrazu kulturowego. Do istotnych elementów programu zalicza się hamowanie procesów degradacji zabytków i działania zmierzające do poprawy stanu ich zachowania; a także podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych, z uwzględnieniem wspierania inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Zgodnie z ustawą o zabytkach **gminny program opieki nad zabytkami** uwzględnia uwarunkowania ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

Punktem wyjścia dla każdego gminnego programu opieki nad zabytkami jest założenie, iż zabytki odgrywają szczególnie istotną rolę w kształtowaniu współczesnego modelu życia, tworząc dla niego kanwę, stanowiąc jednocześnie ważny składnik bazy mieszkaniowej i ekonomicznej danego miejsca.

Na terenie Miasta Pruszkowa obowiązuje Gminny Program Opieki nad Zabytkami, uchwalony Uchwałą Nr VII.84.2024 Rady Miasta Pruszkowa z dnia 5 listopada 2024 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Miasto Pruszków na lata 2024-2027, opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z dnia 16 grudnia 2024 r, poz. 12910. Jego zadaniem było przede wszystkim określenie strategii i stworzenie ram dla realizacji zadań dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego

i zabytków, które będą realizowane w latach 2024-2027. Program w całości dedykowany ochronie i opiece nad zabytkami na terenie gminy, definiuje skalę problemu dziedzictwa kulturowego miasta i związany z nią ogrom potrzeb. Został on pomyślany jako dokument startowy, który powinien być istotnym punktem odniesienia dla programów konstruowanych na kolejne okresy czteroletnie, z konieczną modyfikacją, uwzględniającą nowe uwarunkowania prawne i administracyjne oraz zmieniające się warunki gospodarcze i społeczne. Kolejne tworzone gminne programy będą jego treść uszczegóławiać i aktualizować. Pod koniec 2026 roku Prezydent Miasta Pruszkowa przedstawi Radzie Miasta Pruszkowa sprawozdanie z jego wykonania.

Podkreślić należy, że gminny program wskazuje również źródła finansowania jako wsparcie dla właścicieli zabytków, które pochodzą z różnych programów i projektów, zarówno na poziomie wyższych jednostek administracyjnych, takich jak województwo, kraj, jak i Unia Europejska.

V. Nowe zabytki w Pruszkowie wpisane przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

W roku 2025 Mazowiecki Wojewódzki Konserwator w Warszawie **dokonał wpisu do rejestru zabytków nieruchomych województwa mazowieckiego obiektów, miejsc upamiętniających**, a mianowicie:

1. Decyzją nr 21/2025 z dnia 06 marca 2025 roku został wpisany **budynek dawnej kasy biletowej Elektrycznych Kolei Dojazdowych**, wzniesiony ok.1928 roku przy ul. Partyzantów w Pruszkowie, znajdujący się na dz. ew. nr 19/3 obr. 25 w Pruszkowie.

Uzasadnienie wpisu (skrót)

Budynek dawnej kasy biletowej w Pruszkowie powstał ok. 1928 r. jako element zabudowy dworca Elektrycznych Kolei Dojazdowych (EKD) na linii Warszawa – Grodzisk, która została uruchomiona 11.12.1927 r. Budowa linii EKD zapoczątkowana została po zakończeniu I wojny światowej przez firmę „Siła i Światło”, założoną w 1918 r. przy udziale kapitału angielskiego. W 1922 r. powołała ona spółkę „Elektryczne Koleje Dojazdowe S.A.” (E.K.D.), która uzyskała koncesję na budowę i eksploatację normalnotorowej.

Przystanek Pruszków-Tworki zlokalizowany został w sąsiedztwie Zakładu Państwowego dla Chorych Psychiczenie, za zakrętem w kierunku centrum miasta, przy zbiegu

linii kolejowej i ul. Partyzantów (d. ul. Traugutta). Dawna kasa biletowa to jedyny zachowany budynek stacji Pruszków – Tworki z okresu międzywojennego. Budynek, którego projektant obecnie nie jest znany, wpisuje się w modny w latach 20. XX w. nurt historyzmu, łączący antykizujący detal z modernistycznym uproszczeniem i geometryzacją form. Podczas II wojny światowej infrastruktura kolejowa EKD została poważnie uszkodzona. Budynek dawnej kasy biletowej przetrwał bez większych uszkodzeń.

W związku z przeniesieniem przystanku bliżej wejścia na teren Zakładu, kasa biletowa przestała pełnić swoją funkcję. Obiekt użytkowany był m.in. jako kwiaciarnia, kiosk oraz punkt sprzedaży mleka. Obecnie jest nieużytkowany.

2. Decyzją nr 55/2025 z dnia 30 maja 2025 roku zostało wpisane **miejsce upamiętniające dawne zabudowania żydowskie wraz z zachowanymi relikdami**, zlokalizowane na placu pomiędzy ul. Prusa i Al. Wojska Polskiego w Pruszkowie znajdujące się na części działki ewidencyjnej numer 404 obr. 21 - dawna Mykwa.

Uzasadnienie wpisu (skrót)

Miejsce upamiętniające dawne zabudowania żydowskie (Bol. Prusa, nr pol. 24B, hip Osada Pruszków nr 127, lit. A) zlokalizowane jest w Pruszkowie na placu pomiędzy ulicami Niecałą, Bolesława Prusa, aleją Wojska Polskiego i Sprawiedliwości. Wiąże się ono ze społecznością żydowską, która zaczęła osiedlać się w Pruszkowie w latach 80. XIX w. w okolicach głównej arterii handlowej miasta — ówczesnej ulicy Helenowskiej (obecnie B. Prusa). W 1904 r. Gmina żydowska w Pruszkowie wydzieliła się ze wspólnoty w Nadarzynie. Zakup gruntu pod cmentarz żydowski stał się możliwy dzięki wsparciu fabrykanckiej rodziny Teichfeldów. Drewniana bożnica, została zbudowana przez Mordechaja Gutowicza, „faktycznego przywódcę miejscowej społeczności”, „jednego z najbogatszych Żydów w mieście” (M. Skwara, *Historia Pruszkowa w Zarysie*, I.2). W 1910 r. na placu ogrodzonym murowanym 5-przęsłowym parkanem znajdowały się zabudowania gminy żydowskiej: drewniany barak pełniący funkcję synagogi (Bet ha-midrash), łaźnia rytualna (mykwa) i biura gminy: „Reb Mordechaj postawił (...) na swoim placu bet ha-midrash i mykwę, które graniczyły z jego domem, zaś specjalne przejście łączyło oba budynki” (*Sefer Pruszków: księga pamięci Pruszkowa, Nadarzyna i okolic*, Pruszków, 2016).

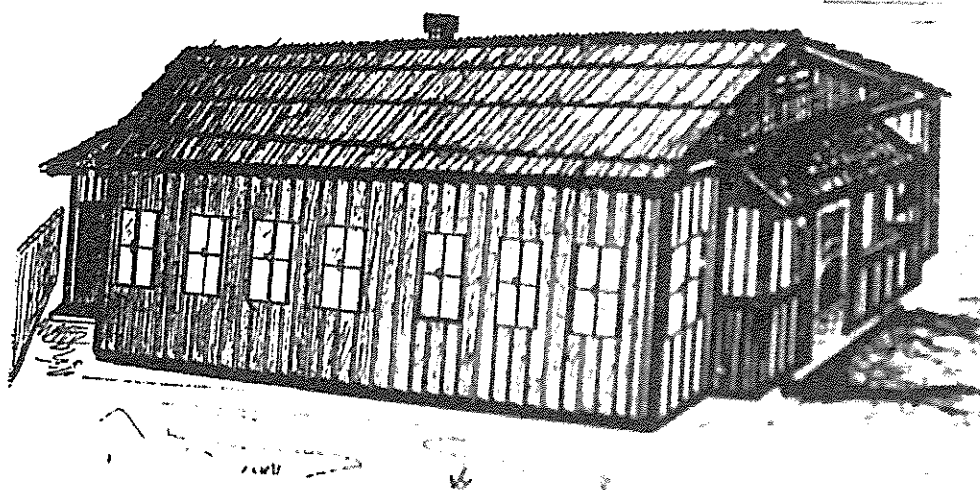
Przy ulicy Bolesława Prusa między dwoma domami (numery policyjne 40 i 38) znajdował się wąski korytarz zwany „ścianką”, prowadził na plac synagogałny, gdzie stał bet ha-midrash (R. Postolski, *Plac Synagogałny Sefer Pruszkow*, 2016). Na sąsiedniej działce w 1910 r., przy późniejszej ul. Niecałej 5 (dz. ew. nr 403, 323) powstał „Zakład Brązowniczy Filip Schmidt i S-ka” produkujący lampy naftowe. Fabryka składała się z 2 murowanych budynków (Szkic polowy nr 192, miasto Pruszków, 1937). W czasie wojny światowej hale fabryki Smidtha zostały częściowo zburzone, zakład nie wznowił produkcji, a możliwe do użytku obiekty zostały zajęte przez Straż Ogniową. W 1935 r. teren ten zakupiła Gmina Żydowska urządzając w zabudowaniach m.in. szkołę żydowską, tzw. cheder. (M. Skwara, *Historia Pruszkowa do roku 1945 r.*, Pruszków, 2011)

W 1937 r. przy ul. Niecałej 3 mieściła się drewniana bożnica, w bezpośrednim sąsiedztwie mykwy znajdowała się studnia artezyjska. Od strony wschodniej do terenu gminy przylegały zabudowania gospodarcze należące do Gutowicza (dz. ew. nr 220 i 221). W 1940

r. drewniana Synagoga została rozebrana (we wspomnieniach Żydów pruszkowskich pojawiają się również informacje o jej pożarze), obiektu nie odbudowano. W tym samym roku władze okupacyjne sporządziły protokół przejęcia nieruchomości od powołanej przez Niemców Rady Żydowskiej (Judenratu). Plan sytuacyjny nieruchomości przy ul. Warszawskiej (B. Prusa Nr. pol.24b) zawiera m.in. wymiary placu i budynku oznaczonego jako „miejskie kąpielisko”, obejmujące dom z 7 izbami, sienią i szopą oraz spis inwentarza mykwy, w którym wyodrębniono kąpielisko (3 wanny emaliowane z podwójnymi kranami, ścianki drewniane działowe), basen (1 ławka, 15 drabinek drewnianych, 2 wieszaki drewniane, 2 prysznice), poczekalnię (2 ławki drewniane, 1 motor o sile 1KM w skrzyni drewnianej), kotłownię (1 kocioł parowy z 2 bojlerami), kuchnię (1 kuchnia majolikowa z 2 piecykami, 1 zlew, 14 skrzydeł okiennych, 2 drzwi, 1 drabinka do piwnicy), pokój (1 piec majolikowy z 2 drzwiczkami (Załącznik I do protokołu przejęcia; Załącznik III do protokołu przejęcia. Spis sprzętów znajdujących się w nieruchomości przy ul. Bolesława Prusa N24, Archiwum Państwowe w Warszawie, Oddział w Grodzisku Mazowieckim, Akta Miasta Pruszkowa 1917-1950, sygn. NR. 35/R/IV/40).

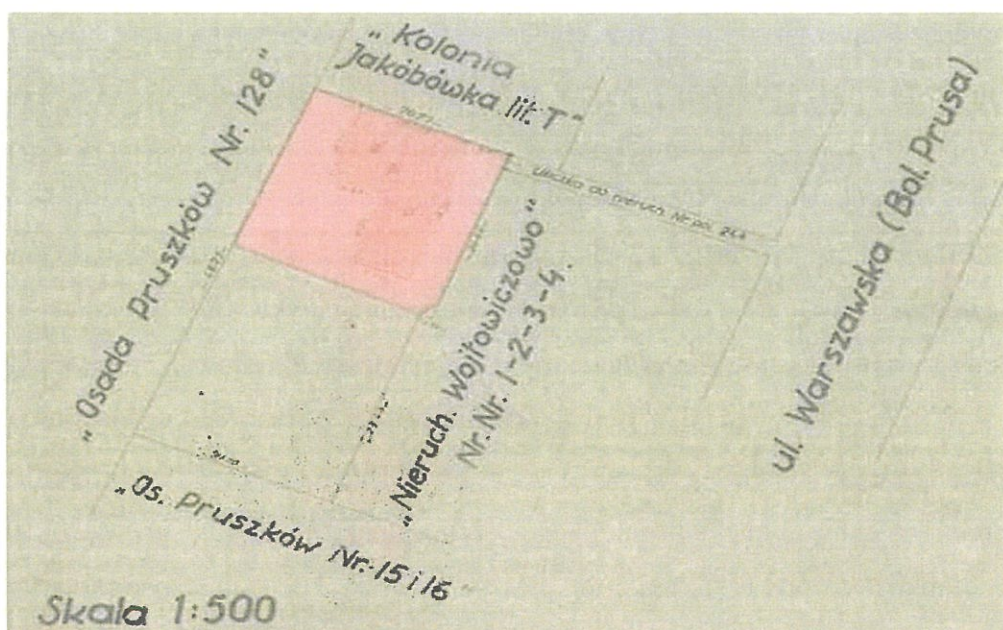
W 1941 r. budynek dawnej mykwy wynajęty został Zarządowi Miejskiemu w Pruszkowie na potrzeby łaźni miejskiej. W 1942 r. posesja wydzielona została jako darowizna po Gminie Żydowskiej. Według dokumentacji archiwalnej budynek mykwy istniał jeszcze w 1944 r., co potwierdzają zdjęcia lotnicze z 15 sierpnia tego roku. Przypuszcza się, że uległ on zniszczeniu pod koniec okupacji niemieckiej.

Po II wojnie światowej cały teren pożydowski przejęła Pruszkowska Spółdzielnia Chemiczna „Alfa” produkująca pasty i proszki do czyszczenia oraz prania.

Synagoga Pruszkowska

Mapa dokumentacyjna z zakresem wykonanych badań archeologicznych.

- Zakres badań nieinwazyjnych
- Zarys budynku dawnej mykwy
- Lokalizacja sondażu archeologicznego

3. Decyzją nr 65/2025 z dnia 24 czerwca 2025 roku został wpisany **budynek kamienicy z Apteką Józefa Bielawskiego** oraz 3-skrzydłową oficyną, położony przy ul. Bolesława Prusa 26/Niecała 2 w Pruszkowie **wraz z terenem- dz. ew. nr 212 obręb 21**

Uzasadnienie wpisu (skrót)

Kamienica przy ul. Bolesława Prusa 26/Niecałej 2 w Pruszkowie wraz z przyległą oficyną i terenem została **wpisana do rejestru zabytków województwa mazowieckiego**. To niezwykle miejsce kryje w sobie fragment historii miasta i pamięć o jego rozwoju na przełomie XIX i XX wieku. Budynek, w którym mieściła się **Apteka Józefa Bielawskiego**, powstał w północnej części dawnej osady Pruszków (Hip. Osada Pruszków Nr 132), na skrzyżowaniu ulic Prusa i Niecałej. Jego historia związana jest z dynamicznym rozwojem przemysłowym miasta pod koniec XIX wieku. Uruchomienie drugiego toru Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej w 1872 roku sprzyjało industrializacji, a Pruszków stawał się miejscem rozwoju licznych zakładów i fabryk – m.in. Fabryki Ołówków „St. Majewski i S-ka”(1894) czy Szkółki Zbikowskie rodziny Hoserów (1896), Pruszkowska Fabryka Ultramaryny Sommer i Nower (1906). Przyciągało to do miasta przedsiębiorców, nauczycieli, lekarzy i farmaceutów. Właśnie wtedy swoją działalność rozpoczął **Józef Bielawski**.

Bielawski był nie tylko farmaceutą, lecz także aktywnym działaczem społecznym i samorządowym. Angażował się w życie lokalnej społeczności, a jego wkład został upamiętniony tablicą pamiątkową, która do dziś znajduje się w kruście pruszkowskiej świątyni.

Kamienica frontowa z przyległą 3-skrzydłową oficyną to przykład stylu z przełomu XIX i XX wieku. Budynek zachował oryginalne detale architektoniczne, w tym dekoracyjne balustrady balkonów, ozdobne gzymsy, stolarkę drzwiową oraz charakterystyczne układy funkcjonalno-przestrzenne.

Elewacje budynków zdobią elementy z motywami roślinnymi, a w środku zachowały się drewniane klatki schodowe z balustradami i deskowe podłogi.

Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków uznał, że kamienica z Apteką Józefa Bielawskiego oraz oficyna posiadają istotne wartości historyczne, artystyczne i naukowe. Stanowią one cenne świadectwo rozwoju Pruszkowa, jego przemian społecznych i gospodarczych oraz są źródłem wiedzy o architekturze mieszkaniowo-usługowej z końca XIX wieku.

To wyjątkowe miejsce od ponad 100 lat wpisuje się w historię Pruszkowa – nie tylko jako punkt apteczny, ale też ważny świadek przemian naszego miasta. Apteka powstała na przełomie

XIX i XX wieku, a jej założyciel – Józef Bielawski – był nie tylko farmaceutą, ale też społecznikiem i radnym zaangażowanym w rozwój lokalnej społeczności.

Budynek zachował wiele oryginalnych detali architektonicznych i ma ogromną wartość historyczną. Dzięki wpisowi do rejestru będzie teraz objęty ochroną konserwatorską, co oznacza, że jego charakter i wyjątkowy klimat zostaną zachowane dla przyszłych pokoleń.

4. Decyzją nr 116/2025 roku z dnia 7 listopada 2025 roku został wpisany **Spółdzielczy Dom Handlowy „Społem”** wzniesiony w latach 1961-1965 według projektu Tadeusza Mycka, położony w Pruszkowie przy ul. Kościuszki 52. Postanowieniem z dnia 25 listopada 2025 roku Mazowiecki Konserwator Zabytków sprostował oczywistą pomyłkę w decyzji nr 116/2025 z dnia 7 listopada 2025 roku w sprawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomości w zakresie nazwy budynku jest „Społeczny” powinno być „Spółdzielczy”

Uzasadnienie wpisu (skrót)

Spółdzielczy Dom Handlowy „Społem” wzniesiony w latach 1961-1965 według projektu Tadeusza Mycka, położony w Pruszkowie przy ul. Kościuszki 52. Dom Handlowy „Społem” Pruszkowie należy do grupy spółdzielczych obiektów handlowych wzniesionych w ramach sieci sklepów detalicznych zrzeszonych w Powszechnej Spółdzielni Spożywców. Koncepcja projektowa opracowana została w latach 1959-1960 przez warszawskiego architekta Tadeusza Mycka, a następnie nieznacznie zmodernizowana w oparciu o zasady zreferowane m.in.

w czasie seminarium poświęconego pięcioleciu rozwoju i dorobku SDH (1963). Dom w Pruszkowie uznawany był za jeden z najnowocześniejszych sklepów wielkopowierzchniowych w regionie [...].

Wartość artystyczna budynku wynika z jego formy architektonicznej i opracowania. Realizacja Mycka stanowi indywidualnie opracowany obiekt, umiejętnie dostosowany do skali i charakteru istniejącej zabudowy. Kompozycja architektoniczna domu handlowego została opracowana w oparciu o rozwiązania typowe dla modernizmu. Ich dobór oraz zestawienie zdecydowały o samoistnych wartościach obiektu – wsparte na filarach podcienia, nadwieszenie elewacji, przeszklone płaszczyzny ścian skonstrastowane z pozbawionymi otworów partiami ścian oraz nieregularnie rozmieszczonymi kwadratowymi otworami okiennymi o szerokiej opasce zapewniającej efekty światłocieniowe. Najważniejszym zabiegiem, kompozycyjnym było nadwieszenie ostatniej kondygnacji o 2-spadowym pogrążonym dachu, na którym wyeksponowane zostały jedne z pierwszych reklam neonowych na terenie miasta [...].

Nośnikiem wartości artystycznych jest również wnętrze, które stanowi udane połączenie wymogów funkcjonalnych, narzuconych przez zleceniodawcę, ze względami artystycznymi. Elementem centralnym są reprezentacyjne schody o monolitycznej formie i ażurowej balustradzie, które łączą poszczególne kondygnacje sal sprzedażowych”.

VI. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Zabytki odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu tożsamości kulturowej. Są świadectwem historii, kultury i osiągnięć ludzkości, to nasze dziedzictwo, odzwierciedlające unikalne cechy różnych społeczności, które musimy zachować dla przyszłych pokoleń.

Gdy pojawiają się nowe zabytki na terenie Miasta Pruszkowa wpisane do wojewódzkiej ewidencji czy wpisane do rejestru zabytków przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków to GEZ wymaga aktualizacji. Aktualizację ewidencji prowadzi się w oparciu o przepisy art. 22 ustawy o zabytkach, dodając nowe karty adresowe zabytków nieruchomych w porozumieniu z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. W roku 2026 Prezydent Miasta Pruszkowa planuje aktualizację Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pruszków poprzez dokonanie weryfikacji stanu zasobów zabytków nieruchomych ujętych w dotychczasowej GEZ i uzupełnienie ich o kolejne obiekty włączone do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków czy wpisane do Rejestru Zabytków przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Włączenie czy wyłączenie karty adresowej zabytku do ewidencji zabytków nie jest formą ochrony zabytków - taką formę stanowi wpis do rejestru zabytków (art. 7 ustawy o zabytkach). Ewidencje zabytków w formie kart ewidencyjnych, czy adresowych, traktować należy zatem jako **swoisty środek wstępnej ochrony danego obiektu uznanego za zabytkowy** i wiążący się z pewnymi ograniczeniami względem nieruchomości ujętej w takiej ewidencji. Z chwilą

włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków, powstają bowiem obowiązki obciążające jego właściciela i posiadacza.

Ujawnienie nieruchomości w GEZ w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków co do zasady powinno mieć wyłącznie charakter dokumentacyjny. Tymczasem należy zauważyć, że wpisanie nieruchomości do GEZ-u niesie za sobą dla właściciela daleko idące konsekwencje. Mianowicie, włączenie nieruchomości do gminnej ewidencji zabytków powoduje m.in. powstanie obowiązku uzgadniania z wojewódzkim konserwatorem zabytków:

- decyzji o pozwoleniu na budowę dla inwestycji planowanych na obszarach lub w odniesieniu do budynków ujętych w gminnej ewidencji zabytków (art. 39 ust. 3 Prawa budowlanego),
- decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (art. 53 ust. 4 pkt 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym),
- decyzji o warunkach zabudowy (art. 64 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

Na skutek wskazania danej nieruchomości przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) do gminnej ewidencji zabytków, na właściciela nieruchomości nakładane są zatem dodatkowe obowiązki w zakresie możliwości gospodarowania nią. Gospodarowanie nieruchomością jest również uzależnione od decyzji dodatkowych organów administracji publicznej (w tym wypadku wojewódzkiego konserwatora zabytków). Warto zaznaczyć, że obiekty ujęte w GEZ wskazane przez Prezydenta Miasta Pruszkowa zyskują pełną ochronę prawną dopiero wtedy, gdy ostaną uwzględnione w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Dodatkowo, warty podkreślenia jest fakt, że art. 22 ust. 5 pkt 3 ustawy o zabytkach częściowo został uznany za niezgodny z art. 64 ust.1 i 2 w związku z art. 31 ust.3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2023 r. sygn. akt P 12/18 (Dz.U.2023.951) z dniem 11 maja 2023 r. Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc w zakresie, w jakim ogranicza prawo własności nieruchomości przez dopuszczenie ujęcia nieruchomości jako zabytku nieruchomego w gminnej ewidencji zabytków, bez zapewnienia właścicielowi gwarancji ochrony prawnej przed dokonaniem takiego ograniczenia. Art. 22 ust. 5 pkt 3 ustawy o zabytkach prowadzi do sytuacji, w której właściciel nieruchomości, dowiadując się, że nieruchomość ma zostać wpisana do gminnej ewidencji zabytków, nie ma możliwości w postępowaniu administracyjnym zająć

stanowiska oraz zakwestionować działań podejmowanych przez organ administracji gminnej w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Wobec powyższego w przestrzeni publicznej pojawiła się informacja o planowanej reformie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Oprócz zadań strategicznych w obszarze dziedzictwa kulturowego Prezydent Miasta Pruszkowa ma **kompetencje do przyjmowania zgłoszeń związanych z odkrywaniem zabytkowych przedmiotów**. Są to obowiązki o charakterze informacyjnym. Zarówno odkrycie zabytkowego przedmiotu podczas robót budowlanych lub ziemnych, czy też w przypadku odkrycia przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym, wymaga zgłoszenia tego faktu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków, a jeśli nie jest to możliwe – Prezydentowi Miasta Pruszkowa. Prezydent Miasta jest zobowiązany do niezwłocznego przekazania – nie dłużej niż w terminie 3 dni, przyjętego zawiadomienia urzędowi ochrony zabytków.

Wartościowe aspekty prawne i korzyści związane z wpisem do rejestru obejmują m.in. możliwość ubiegania się o dotacje na prace konserwatorskie oraz zwolnienia podatkowe dla nieruchomości o statusie zabytku, pod warunkiem, że nie są one wykorzystywane w celach gospodarczych.

Rejestr zabytków, w przeciwieństwie do gminnej ewidencji zabytków, oferuje najbardziej rozbudowaną ochronę prawną i formalną na poziomie kraju.

Gminy mają możliwość udzielania dotacji celowych na realizację zadań związanych z pracami konserwatorskimi, restauratorskimi lub robotami budowlanymi przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, a także przy zabytkach włączonych do gminnej ewidencji zabytków. Dotowanie prac odbywa się poprzez uchwały rady gminy w sprawie określenia zasad udzielania dotacji z budżetu gminy na ww. prace Właściciele posiadający tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego mogą starać o środki finansowe w ramach dotacji udzielanych przez wojewódzkich konserwatorów zabytków oraz ministra kultury i dziedzictwa narodowego.

W dniu 18 czerwca 2024 roku Rada Miasta Pruszkowa podjęła Uchwałę nr III.28.2024, (opublikowana w Dz. Urz. Woj. Maz. dnia 24 czerwca 2024r , poz. 6340) w sprawie zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków położonych na obszarze Miasta Pruszkowa. Uchwała określa zasady i tryb udzielania dotacji.

Dotacja może być udzielona podmiotowi, posiadającemu tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego. Wnioski o dotację należy składać w terminie wyznaczonym przez Prezydenta Miasta Pruszkowa ogłoszonym na stronie internetowej Gminy Miasto Pruszków, w Biuletynie informacji Publicznej oraz na tablicy ogłoszeń urzędu. Dotację przyznaje Rada Miasta Pruszkowa w drodze uchwały. Sposób wypłaty dotacji, jej rozliczenie oraz sposób kontroli uregulowane w umowie o przyznaniu dotacji. Informację o wynikach naboru podaje się do publicznej wiadomości na stronie internetowej Miasta Pruszkowa, w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu.

Na podstawie Uchwały nr III.28.2024 z dnia 18 czerwca 2024 r. Rada Miasta Pruszkowa udzieliła dotacji na renowację:

1. Zabytkowego Kościoła p.w. św. Kazimierza w Pruszkowie na prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytku wpisanym do Rejestru Zabytków w dniu 27 grudnia 1973 pod numerem 1041 - Uchwała Nr IV.41.2024 Rady Miasta Pruszkowa z dnia 10 lipca 2024 r. Dotację przyznano zgodnie z wnioskiem Beneficjenta, pochodziła z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w wysokości 882.000 zł oraz z budżetu Gminy Miasto Pruszków w wysokości 18.000 zł. Szczegółowy zakres prac, warunki i termin przekazania dotacji oraz sposób i termin jej rozliczenia zostały określone w umowie o udzielenie dotacji.

2. Zabytkowego Kościoła Parafii Rzymskokatolickiej Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Pruszkowie na prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytku wpisanym do Rejestru Zabytków w dniu 27 grudnia 1973 pod numerem A-1092/1042 - Uchwała Nr V.55.2024 Rady Miasta Pruszkowa z dnia 29 sierpnia 2024 r. Dotacja pochodziła z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w wysokości 500.000 zł oraz z budżetu Gminy Miasto Pruszków w wysokości 11.000 zł. Szczegółowy zakres prac, warunki i termin przekazania dotacji oraz sposób i termin jej rozliczenia zostały określone w umowie o udzielenie dotacji.

PREZYDENT
MIASTA PRUSZKOWA
Piotr Bąk